

Din Öğretiminde Okul Dışı Öğrenme Ortamlarının İncelenmesi: Kırşehir Kültür Varlıkları ve Sanat Eserleri Örneği

Muhammet Mustafa Bayraktar¹ Saliha Bozer Bayraktar²

Öz

Kültür varlıkları, geçmişe ait bilim, din ve güzel sanatlarla ilgili sosyal hayata konu olmuş varlıklar olarak tanımlanmaktadır. Kültür varlıkları ile din öğretimi arasında ilişki kurulabilir mi? Bu araştırmanın amacı, Kırşehir'in sahip olduğu kültür varlıklarının din öğretiminde okul dışı öğrenme ortamı olarak kullanım imkânını incelemektir. Çalışmanın verileri doküman incelemesi yoluyla toplanmıştır. Öncelikle Kırşehir kültür envanterinde yer alan eserler ve din öğretimi programlarında yer alan kazanımlar hakkında literatür taraması yapılmıştır. Elde edilen veriler ışığında tarihi yapılar din öğretimi programlarında yer alan kazanımları gerçekleştirme durumuna göre değerlendirilmiştir. Bu doğrultuda tarihi yapılar medrese, zaviye, cami, türbe/mezarlık, kervansaray ve kaplıca/hamam türünde sınıflandırılmıştır. Daha sonra din öğretimi kazanımlarını gerçekleştirme gücüne göre her türden bir örnek belirlemek amacıyla ilgili mekânlar ziyaret edilmiştir. Bu esnada eserlerin din öğretiminde okul dışı öğrenme ortamı olarak kullanım imkânı gözlenmiştir. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretim programlarında yer alan 17 kazanımın, Kırşehir'deki 6 eserle ilişkilendirilebildiği tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Din Eğitimi, Türk İslam Sanatları, Okul Dışı Öğrenme, Non-formal Öğrenme, Kırşehir.

Bayraktar, Muhammet Mustafa - Bozer Bayraktar, Saliha. "Din Öğretiminde Okul Dışı Öğrenme Ortamlarının İncelenmesi: Kırşehir Kültür Varlıkları ve Sanat Eserleri Örneği". *Türkiye İlahiyat Araştırmaları Dergisi* 7/2 (2023), 315-339.

<https://doi.org/10.32711/tiad.1280802>

Geliş Tarihi	11.04.2023
Kabul Tarihi	25.06.2023
Yayın Tarihi	01.07.2023
*Bu CC BY-NC lisansı altında açık erişimli bir makedir.	

¹ Dr. Öğr. Üyesi., Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, İslami İlimler Fakültesi, Din Bilimleri Ana Bilim Dalı, Kırşehir, Türkiye, mmustafabayraktar@gmail.com, ORCID: 0000-0002-1288-1517

² Dr. Öğr. Üyesi., Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Neşet Ertaş Güzel Sanatlar Fakültesi, Geleneksel Türk El Sanatları Bölümü, Kırşehir, Türkiye, saliha.bozer@ahievran.edu.tr, ORCID: 0000-0001-7932-3918

Examining Out-of-School Learning Environments in Religious Education: Kırşehir Cultural Heritage and Artworks Example

Muhammet Mustafa Bayraktar¹ Saliha Bozer Bayraktar²

Abstract

Cultural assets are defined as assets that have been the subject of social life related to science, religion and fine arts of the past. Can a relationship be established between cultural assets and religious education? The aim of this research is to examine the possibility of using the cultural assets of Kırşehir as an out-of-school learning environment in religious education. The data of the study were collected through document review. First of all, a literature review was made about the works in the Kırşehir cultural inventory and the achievements in the religious education programs. In the light of the data obtained, historical buildings were evaluated according to the realization of the gains in the religious education programs. In this direction, historical buildings are classified as madrasah, zaviye, mosque, mausoleum/cemetery, caravanserai and spa/hamam. Then, the relevant places were visited in order to determine an example of all kinds according to the power of realizing the gains of religious education. In the meantime, the possibility of using the works as an out-of-school learning environment in religious education was observed. It has been determined that 17 acquisitions in the Religious Culture and Moral Knowledge curriculum can be associated with 6 works in Kırşehir.

Keywords: Religious Education, Turkish-Islamic Arts, Out-of-School Learning, Non-formal Learning, Kırşehir.

Bayraktar, Muhammet Mustafa - Bozer Bayraktar, Saliha. "Din Öğretiminde Okul Dışı Öğrenme Ortamlarının İncelemesi: Kırşehir Kültür Varlıkları ve Sanat Eserleri Örneği". *Turkey Journal of Theological Studies* 7/2 (2023), 315-339. <https://doi.org/10.32711/tiad.1280802>

Date of Submission	11.04.2023
Date of Acceptance	25.06.2023
Date of Publication	01.07.2023
*This is an open access article under the CC BY-NC license.	

¹ Asst. Prof. Dr., Kırşehir Ahi Evran University, Faculty of Islamic Sciences, Department of Religious Studies, Kırşehir, Türkiye, mmustafabayraktar@gmail.com, ORCID: 0000-0002-1288-1517

² Asst. Prof. Dr., Kırşehir Ahi Evran University, Neşet Ertaş Faculty of Fine Art, Traditional Turkish Handicrafts Department, Kırşehir, Türkiye, saliha.bozer@ahievran.edu.tr, ORCID: 0000-0001-7932-3918

Giriş

Eğitim sisteminde öğretmen merkezli yaklaşımlardan öğrenci merkezli yaklaşımlara geçilmesi, bireylerin çok yönlü gelişim ihtiyaçlarını dikkate alan öğretim süreçlerinin ön plana çıkmasını sağlamıştır.⁵ Söz konusu süreçler bilgi, beceri ve duyu temelli kazanımlar için araştıran, inceleyen ve değerlendiren bireylerin yetiştirilebilmesi kadar etkili, eğlenceli, anlamlı, zengin, verimli ve kalıcı öğrenmelerin gerçekleşebilmesini de hedeflemektedir. Bu hedefler doğrultusunda okulların fiziki kapasiteleri ve okul dışı öğrenme ortamları üzerine ülkemizde⁶ ve yurtdışında⁷ çalışmalar yapılmıştır. Bu bağlamda eğitimden/okuldan beklenen niteliklerin değişmesi okul dışı öğrenme ortamlarını ve etkinliklerini ön plana çıkarmıştır.

Okul dışı öğrenme ve etkinlikleri ‘okul dönemi ve ders saatlerinde, okul duvarları dışında, eğitimin amaçlarına uygun olarak, öğrencilerin ilgi, ihtiyaç ve istekleri doğrultusunda, ders içeriğine katkıda bulunmak, öğrencilerin dersi anlamalarına yardımcı olmak ve kişiliklerini geliştirmek amacıyla, velilerin ve ilgili kurumların bilgi, izin ve onayı doğrultusunda, öğretmen ve uzmanların rehberliğinde gerçekleştirilen planlı ve çok boyutlu’ faaliyetler⁸ olarak tanımlanmaktadır.

Okul dışı öğrenme ortamlarının öğretime etkisini konu alan çalışmalarda⁹ söz konusu etkinliklerin öğrencilerin bilgi, beceri ve duygularını olumlu yönde etkiledikleri tespit edilmiştir. Formal eğitimin informal öğrenme ortamlarında yaparak ve yaşayarak gerçekleştirilmesi öğrencilere keşfetme, gözlem, araştırma, sorgulama, gerçeklikle başa çıkma deneyimi sunmakta böylelikle öğrencilere eğlenceli, özgür, çok yönlü ve kalıcı öğrenme fırsatı sağlayabilmektedir. Bununla birlikte okul dışı öğrenme etkinlikleri hayatla bütünleştirerek öğrencileri öğrenme sürecinin bir parçası haline getirmekte böylelikle öğrencilerde doğa, tarih, kültür ve toplum bilinci geliştirerek sorumluluk, estetik, empati, işbirliği, konum ve kronoloji analizi, özdenetim, çevre ve finans okuryazarlığı da kazandırmaktadır.¹⁰

Örgün eğitim kurumlarının farklı kademelerinde Tarih, Coğrafya, Matematik, Sosyal

⁵ bk. Hanifi Parlar, “Bilgi Toplumu, Değişim ve Yeni Eğitim Paradigması”, *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi* 4 (Eylül 2012), 193-209.

⁶ bk. Hakan Saraç, “Türkiye’de Okul Dışı Öğrenme Ortamlarına İlişkin Yapılan Araştırmalar: İçerik Analizi Çalışması”, *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi* 3/2 (2017), 60-81.

⁷ bk. Milton R. Payne, *Using the Outdoors to Teach Science: A Resource Guide for Elementary and Middle School Teachers* (Washington: National Institute of Education, 1985); Chris Taylor vd. “Out-of-School Learning: The Uneven Distribution of School Provision and Local Authority Support”, *British Educational Research Journal* 36/6 (December 2010), 1017-1036; Anna Hawrot, “Out-of-School Learning Assistance in Adolescence”, *Educational Psychology* 38/4 (Ekim 2018), 513-534; Wim Hoppers, *Non-Formal Education and Basic Education Reform: A Conceptual Review* (Paris: International Institute for Educational Planning 2006).

⁸ bk. Ersin Karademir, *Öğretmen ve Öğretmen Adaylarının Fen ve Teknoloji Dersi Kapsamında Okul Dışı Öğrenme Etkinliklerini Gerçekleştirme Amaçlarının Planlanmış Davranış Teorisi Yoluyla Belirlenmesi* (Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2013), 32; Rahime Çelik - Sare Evcimik, “Okul-Cami Buluşması Projesi Üzerine Nitel Bir Araştırma”, *Diyanet İlmî Dergi* 57 (Mart 2021), 460-461; Cavit Binbaşıoğlu, *Okulda Ders Dışı Etkinlikler* (İstanbul: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, 2000), 9; Erdoğan Köse, “İlköğretim Öğrencilerinin Ders Dışı Etkinliklerini Tercih Etme Nedenleri”, *A.Ü. Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi* 2/3 (2007), 46-61; Hoppers, *Non-Formal Education*, 21-32; Ahmet İlhan Şen, “Okul Dışı Öğrenme Nedir?”, *Okul Dışı Öğrenme Ortamları*, ed. Ahmet İlhan Şen (Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, 2019), 2-21.

⁹ Saraç, “Türkiye’de Okul Dışı Öğrenme”. 60-81.

¹⁰ Engin Demir - Filiz Çetin, “Öğretmenlerin Okul Dışı Öğrenme Faaliyetlerine Yönelik Tutumları”, *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi* 42/2 (Ağustos 2022), 1443-1461; Ayşe Seyhan, “Öğretmen Adaylarına Göre Sosyal Bilgiler Dersinde Okul Dışı Öğrenmenin Etkililiği”, *Turkish Journal of Educational Studies* 7/3 (Ekim 2020), 27-51.

Bilgiler, Hayat Bilgisi, Türkçe, Fen Bilgisi, Sanat Tarihi ve Görsel Sanatlar gibi farklı disiplinlerde müze-ören yeri, afet alanı, mağara, yayla, dağ, tepe, vadi, ova, şelale, göl, ada, botanik bahçesi, kelebekler vadisi, orman, akvaryum, çiftlik, mandıra, tarım alanı, su kaynağı, pazar yeri, anıt, milli park, hayvanat bahçesi, fabrika, hidroelektrik santrali, hastane, sanayi sitesi, dernek, bilim-sanat-spor merkezi, sergi, kurum, meclis, adliye, kütüphane, hava alanı, liman, istasyon, sanat ve zanaat atölyesi, değirmen, köprü, kale, konak, antik kent, yeraltı şehri, medrese, cami, külliye, zaviye, mezarlık, şehitlik, huzurevi, sevgi evi, han, kervansaray ve kilise gibi alanların okul dışı öğrenme ortamı olarak incelendiği¹¹ bilinmektedir.

Eğitim alanında yaşanan değişim, dönüşüm ve arayışlara paralel olarak din öğretimi alanında da yapılandırmacı/öğrenci merkezli süreçlerin imkânı üzerine çalışmalar¹² yapılmıştır. Söz konusu çalışmaların yapılmasındaki en temel sebep yapılandırmacı/öğrenci merkezli yaklaşımın öğretim programlarında benimsenerek zorunlu hâle getirilmesidir. Bunun bir sonucu olarak matematik, biyoloji, sosyal bilgiler, tarih ve coğrafya gibi derslerin işlenişinde yapılandırmacı bir süreç olarak okul dışı öğrenmenin imkânları araştırıldığı gibi Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerinde de okul dışı öğrenmenin imkânları araştırılmalıdır. Bu zorunluluğun bir diğer sebebi Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi öğretim programında yer alan kazanımların, okul dışı öğrenme etkinlikleriyle yakından ilgili olmasıdır. Zira okul dışı öğrenme, bilginin görselleştirilmesi, yaparak ve yaşayarak öğrenmeye imkân tanınması, hayatın gerçekliğini ortaya koyması aynı zamanda duygulara da hitap etmesi yönüyle din öğretimi kazanımlarına oldukça uygundur. Bunun bir diğer sebebi de günlük yaşam, tarih, kültür, ahlak, toplum ve inançla iç içe olan din öğretimi programlarındaki kazanımların bazılarının ancak öğretimin okul dışına çıkarılmasıyla gerçekleştirilebilecek olmasıdır.

Din öğretimi programlarında yer alan kazanımların materyaller, kavram haritaları, maketler ya da sanal gerçekliğe dayalı teknolojilerle öğretilme imkânı da bulunmaktadır. Okul dışı öğrenme etkinlikleriyle gerçekleştirilebilecek din öğretimi faaliyetlerinin sanal gerçeklik teknolojisi ile kazandırılacağı da düşünülebilir. Din öğretiminde teknoloji ve materyalin etkin kullanımı için hazırlık, maliyet, teknik alt yapı ve özel alan yeterliliği gereklidir. Din öğretiminde teknoloji konulu çalışmalara¹³ bakıldığında, öğretmen yeterlikleri, alt yapı ve özellikle de e-içerik açısından henüz yeterli noktaya ulaşamadığı anlaşılmaktadır. Öte yandan sanal gerçeklik teknolojisiyle eğitimin en riskli yönünün aşırı kullanımında teknolojik bağımlılık ve sağlık sorunlarına yol açtığı¹⁴ dikkate alındığında okul dışı öğrenme etkinliklerinin kazanımların türü, öğrenme alanı ve ders içeriğine göre tercih edilebileceği ifade edilebilir.

¹¹ bk. Ahmet İlhan Şen, vd. *Okul Dışı Öğrenme Ortamları* (Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, 2019).

¹² bk. Nurullah Altaş, *Yapılandırmacı Program Anlayışına Dayalı Ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretimi Öğretmen El Kitabı* (İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları, 2007); Yıldız Kızılabdullah, "Yapılandırmacılık Yaklaşımının İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersinin Amaçlarının Gerçekleşmesine Etkisi", *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 49/2 (Ağustos 2008), 197-215; Mahmut Zengin, *Din Eğitimi ve Öğretiminde Yapılandırmacı Yaklaşım* (İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları, 2011); Muhiddin Okumuşlar, *Yapılandırmacı Yaklaşım ve Din Eğitimi* (Konya: Yediveren Kitap, 2014).

¹³ bk. Muhammet Mustafa Bayraktar, "Evaluation of Studies on Technology in Religious Education Published in Turkey", *Enriching Teaching and Learning Environments With Contemporary Technologies*, ed. Mehmet Durnalı - İbrahim Limon (USA: IGI Global, 2020).

¹⁴ bk. Resul Bütüner - Esma Özdemir, "Sanal Gerçeklik Teknolojisi İle Eğitimde Devamlılığın Sağlanması: Covid-19 Salgınında Karantinadaki Öğrenciler", *Bilişim Sistemleri ve Yönetim Araştırmaları Dergisi* 3/2 (Aralık 2021), 3.

1. Konu ve Problem

Bu araştırmanın amacı, Kırşehir'in sahip olduğu tarihi ve kültürel mirasın Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinde okul dışı öğrenme ortamı olarak kullanım imkânlarını incelemektir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Kırşehir'de Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi bağlamında okul dışı öğrenme ortamı olarak kullanılabilir tarihi ve kültürel mekânlar nelerdir?

2. Kırşehir kültür envanterinde yer alan eser/yapılarla, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi programlarında yer alan hangi kazanımlar ilişkilendirilebilir?

Kırşehir kültür ve sanat envanterinde yer alan eserlerin okul dışı öğrenme ortamı olarak Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi öğretimine ne düzeyde katkı sağladığı, yine söz konusu eserlerin okul dışı öğrenme ortamı olarak nasıl kullanılacağı ayrıca Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretim programlarında okul dışı öğrenmeye ne oranda yer verildiği de araştırmanın alt problemleri olarak ele alınmıştır.

2. İlgili Çalışmalar

Okul dışı öğrenmeyi konu alan literatür incelendiğinde birçok öğrenme alanında ve farklı boyutlarıyla söz konusu etkinliğe ilişkin araştırmalar yapıldığı görülmektedir. Bununla birlikte din öğretiminde okul dışı öğrenme etkinliklerini konu alan araştırmalar da yapılmıştır. Tespit edebildiğimiz kadarıyla din öğretiminde okul dışı öğrenmenin imkânını inceleyen ilk çalışma Tosun¹⁵ tarafından yapılmıştır. Söz konusu çalışmada din öğretimi açısından gezi gözlem yöntemi ele alınmıştır. Daha sonra din öğretiminde gezi gözlem yönteminin 2003 yılında Serin,¹⁶ 2007 yılında ise Temur¹⁷ tarafından çalışıldığı görülmektedir. Din öğretiminde gezi-gözlem etkinliğini konu alan bir araştırma da Göküş,¹⁸ tarafından yapılmıştır. Araştırmada 7. sınıf 24 öğrenciyle huzurevine ziyaret gerçekleştirilmiştir. Bu faaliyet planlama ve hazırlık, uygulama ve değerlendirme olarak üç aşamada gerçekleştirilmiştir. Bu etkinlik neticesinde öğrencilerin ders kapsamında hedeflenen bilgidен çok daha fazlasını edindikleri tespit edilmiştir.

2019 yılında Altıntaş tarafından yapılan çalışmada,¹⁹ değer öğretiminde ders dışı etkinlikler konu alınmıştır. Söz konusu araştırmada Altıntaş, çoğu öğretmenin değer öğretiminde ders dışı etkinlikleri verimli bir şekilde kullanmadığını tespit etmiştir. Aynı zamanda araştırmada bazı öğretmenlerin yardımlaşma dernekleri, görme engelliler okulu, trafik vakfı, cami, sinema, huzurevi ve kabir gibi alanlara yönelik etkinlik gerçekleştirdikleri ancak öğretmenlerin planlama ve değerlendirme süreçlerini etkili bir şekilde yürütemedikleri tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan bazı öğretmenlerin de etkinlikler konusunda idari ve mali zorluklar yaşadıkları tespit edilmiştir. Çelik ve

¹⁵ Cemal Tosun, "Din Öğretiminde Gezi Gözlem Yöntemi", *Din Öğretimi Dergisi* 40 (1993), 23-32.

¹⁶ Ekrem Serin, *İlköğretim İkinci Kademe Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Derslerinde Gezi-Gözlem ve İnceleme Yönteminin Uygulanma Durumu (Şanlıurfa Örneği)* (Kayseri: Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2003).

¹⁷ Gülfer Temur, *İnceleme ve Çalışma Gezilerinin İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersinin Amaçlarını Gerçekleştirmesine Katkısı* (Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2007).

¹⁸ Şeref Göküş, "Din Öğretiminde Gezi-Gözlem Yöntemi ve Bir Uygulama Örneği", *TYB Akademi Dil Edebiyat ve Sosyal Bilimler Dergisi* 28 (Ocak 2020), 115-144.

¹⁹ Muhammed Esat Altıntaş, "İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenlerinin Değer Öğretiminde Gerçekleştirdikleri Ders Dışı Etkinlikler Üzerine Nitel Bir Araştırma", *Türkiye Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi* 7 (Haziran 2019), 83-99.

Evcimik²⁰ ise 2016 yılında Elazığ’da dört yıl boyunca devam eden okul-cami buluşması projesiyle ilgili bir araştırma yapmışlardır. Söz konusu araştırmada 12 imam hatip ve 12 öğretmen ile proje hakkında görüşme yapılmıştır. Araştırma sonunda ‘okul dışı öğrenmenin önemine işaret eden, uygulama yöntemleri ve etkilerini inceleyen, okul dışı öğrenme ortamlarının tespiti ve dersle entegrasyonu’ konusunda bir çalışma yapılmadığı ifade edilmiştir. Güngör²¹ ise makalesinde Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin sınıf dışı öğrenme konusundaki görüşlerini incelenmiştir. Araştırmada öğretmenlerin çoğunun sınıf dışı öğrenme ortamlarını kullandıkları, bu doğrultuda öğretmenlerin en çok okul mescidi ve cami ziyareti gerçekleştirdikleri ancak planlama, uygulama ve değerlendirme aşamalarında bazı eksikliklerin yaşandığı tespit edilmiştir. Ayrıca çalışmada okul dışı öğrenme konusunda öğretmenlerin bağlı oldukları kurumlar tarafından yönlendirilmeleri ve öğretmenlere yönelik etkinlik örneklerinin hazırlanması önerilmiştir.

Yukarıda bahsi geçen çalışmalar göz önüne alındığında araştırmamız, din öğretimi programlarında yer alan kazanımları birden fazla okul dışı öğrenme ortamı ile ilişkilendirmesi ve öğretim programlarında yer alan birden çok kazanımı kapsamaması sebebiyle literatürde yer alan çalışmalardan farklılık göstermektedir. Bir başka açıdan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi bağlamında Kırşehir’deki çeşitli öğrenme alanlarının bütüncül bir şekilde ele alınması sebebiyle de araştırmamız literatürde yer alan çalışmalardan ayrılmaktadır.

Araştırmamızın odağını oluşturan ‘din öğretimi bağlamında Kırşehir’deki okul dışı öğrenme ortamları’ konulu tek çalışma Kırşehir İl Millî Eğitim Müdürlüğü tarafından 2019 yılında hazırlanan ‘Okulum Kırşehir’ isimli okul dışı öğrenme ortamları kılavuzlarıdır.²² Bu kılavuz Okul Öncesi, İlkokul, Ortaokul ve Lise düzeyleri için dört ayrı rehber şeklinde hazırlanmıştır. İlkokul ve Ortaokul kademeleri için hazırlanan kılavuzlarda Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersine ilişkin hiçbir kazanımın okul dışı öğrenme ortamıyla ilişkilendirilmediği tespit edilmiştir. Bu bağlamda çalışmamızın eksikliklerin giderilmesi yönüyle kılavuz kitaplara katkı sağlaması beklenmektedir.

Okul dışı öğrenmeyi konu alan araştırmalarda,²³ okul dışı öğrenmenin her aşamasında öğretmenlere rehberlik yapacak çalışmalara ihtiyaç duyulduğu belirtilmiştir. Örneğin Malkoç ve Kaya araştırmalarında²⁴ okul dışı öğrenmenin kullanılmaması veya etkisiz olmasında öğrenci sayısının fazla olması, zaman yetersizliği, öğretim programının yoğunluğu, fiziki ortam yetersizliği, program ve kılavuz kitaplarında etkinlik olmayışı, idarecilerin olumsuz tutumu ve diğer öğretmen ve öğrencilere rahatsızlık verme gibi durumları tespit etmişlerdir. Ayrıca öğretmenlerin okul dışı öğrenme alanlarını konuyla ilişkilendiremedikleri ve planlama yapamadıkları da dile getirilmiştir. Bu çerçevede çalışmamızın, öğretmenlerin Kırşehir’deki okul dışı öğrenme alanlarını Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi programındaki kazanımlarla ilişkilendirmelerine rehberlik yapması

²⁰ Çelik - Evcimik, “Okul-Cami Buluşması”, 457-486.

²¹ Ali Güngör, “Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenlerinin Sınıf Dışı Öğrenme Ortamları Konusundaki Görüşleri”, *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 27/2 (Aralık 2022), 175-197.

²² bk. Millî Eğitim Müdürlüğü, *Okulum Kırşehir İlkokul Okul Dışı Öğrenme Ortamları*, 2019; Millî Eğitim Müdürlüğü, *Okulum Kırşehir Ortaokul Okul Dışı Öğrenme Ortamları*, 2019; Millî Eğitim Müdürlüğü, *Okulum Kırşehir Lise Okul Dışı Öğrenme Ortamları*, 2019.

²³ bk. Demir - Çetin, “Öğretmenlerin Okul Dışı Öğrenme Faaliyetlerine Yönelik Tutumları”, 1443-1461.

²⁴ Serdar Malkoç - Erdoğan Kaya, “Sosyal Bilgiler Öğretiminde Sınıf Dışı Okul Ortamlarının Kullanımı”, *İlköğretim Online* 14/3 (2015), 1079-1095.

beklenmektedir. Öte yandan öğretmenlerin tutumlarının okul dışı öğrenme faaliyetlerinin gerçekleştirilmesinde oldukça etkili olduğu göz önüne alındığında çalışmamızın, öğretmenlere okul dışı öğrenme konusunda farkındalık oluşturmaya da beklenmektedir.

3. Yöntem

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması yöntemi ve 'bütüncül tek durum' deseni benimsenmiştir. Bütüncül tek durum deseninde birey, okul, kurum ya da program gibi tek bir analiz birimi bulunmaktadır.²⁵ Bu kapsamda çalışmamızda ele alınan araştırma birimi Kırşehir il merkezidir. Çalışmanın sınırlılıkları çerçevesinde ilçeler ve diğer iller araştırmanın kapsamı dışında tutulmuştur.

Araştırmanın verileri söz konusu yönetime bağlı olarak literatür taraması ve araştırma gezisiyle toplanmıştır. Araştırmanın birinci aşamasında okul dışı öğrenme ve din öğretimi programlarını konu alan araştırmalar incelenmiş ve analiz edilmiştir. Bu aşamada Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretim programında yer alan ve okul dışı öğrenme etkinliğiyle gerçekleştirilebilecek kazanımlar tespit edilmiş ve listelenmiştir. Daha sonra Kırşehir kültür ve sanat varlıklarıyla ilgili çalışmalar incelenmiştir. Söz konusu kaynaklardan hareketle eserlerin tam listesi çıkarılmıştır. Bu doğrultuda eserlerin yerinde incelenmesi için araştırma gezisi gerçekleştirilmiştir.

Sanat tarihi çalışmalarında arkeolojik kazılar, araştırma gezileri, yüzey araştırmaları veya tez arazileri gibi farklı amaçlarla yürütülen araştırma yöntem ve teknikleri bulunmaktadır. Araştırma gezileri de her düzeydeki sanat tarihçisinin mesleki bilgi ve tecrübelerini arttırmayı amaçlayan bir yoldur.²⁶ Söz konusu alanlarda arkeolojik kazı ve detaylı ölçüm yapılmayacağı için araştırma gezisi tercih edilmiştir. Söz konusu gezilerde öncelikle eserin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin kazanımlarını gerçekleştirme imkânı değerlendirilmiştir. Daha sonra eserin etkili bir okul dışı öğrenme imkânına yönelik gözlem yapılmıştır. Esere ilişkin gözlemler elde edilen bilgiler adres ve ulaşım, ziyaretçi kapasitesi, mevsimsel kısıtlılık, ücret, izin, sağlık ve güvenlik tedbirleri gibi başlıklar altında sınıflandırılmıştır.²⁷ Söz konusu ziyaretler 01 Aralık 2022 ile 01 Mart 2023 tarihleri arasında gerçekleştirilmiş ve eserlerin fotoğrafları araştırmacılar tarafından çekilmiştir.

Kırşehir kültür ve sanat envanterinde yer alan eserlerden okul dışı öğrenme ortamı olarak zaviye, türbe/mezarlık, medrese, cami, kaplıca/hamam ve kervansaray başlıkları altında 6 tür belirlenmiştir. Bu türler içerisinde birden fazla olan eserler için bir örnek alınmıştır. Örnek alınırken tür içerisinde Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi kazanımını gerçekleştirme imkânı ve sanatsal yönü göz önünde bulundurulmuştur. Eserlerin belirlenme aşaması sonrası İlköğretim ve Ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi programında yer alan kazanımlarla, tespit edilen okul dışı öğrenme ortamları ilişkilendirilmiştir. Araştırmanın geçerliliğini sağlamak amacıyla da literatür taraması ve gözlem sonrası elde edilen veriler, din eğitimi ve sanat tarihi alanından ikişer uzmana incelenmiştir. Bulgular düzenlenerek sunulmuştur.

²⁵ bk. Berrak Aytaçlı, "Durum Çalışmasına Ayrıntılı Bir Bakış", *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi* 3/1 (Haziran 2012), 7; Münevver Subaşı - Kübra Okumuş, "Bir Araştırma Yöntemi Olarak Durum Çalışması", *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 2/2 (Haziran 2017), 419-426.

²⁶ Lokman Tay, "Sanat Tarihi Yazımında Bilimsel Araştırma Teknikleri", *İdil* 61 (Eylül 2019), 1176.

²⁷ bk. Şen, "Okul Dışı Öğrenme Nedir?", 2-21.

Araştırmanın bulgular ve yorum kısmında örneklem alınan yapının konumu, inşa tarihi, malzemesi, sanatsal özellikleri ve vaziyeti gibi bilgilere de yer verilmiştir. Bu bilgilerin verilmiş amacı öncelikle din öğretimi programlarında yer alan kazanımların ilgili okul dışı öğrenme ortamlarıyla ilişkilendirilebilmelerini sağlamaktır. Eserlere ilişkin tanıtımların bir diğer amacı, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi bağlamında yapılacak okul dışı öğrenme faaliyetinde ilgili kazanımların etkin bir şekilde gerçekleştirilebilmesine yardımcı olacak bilgiler sunmaktır.

4. Kazanımların İlişkilendirilmesi

Bu başlık altında, İlkokul, Ortaokul ve Lise Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi (DKAB) ders programlarında yer alan ve Kırşehir’deki okul dışı öğrenme (ODÖ) ortamlarıyla ilişkilendirilen kazanımlara yer verilmiştir.

Tablo 1: İlkokul DKAB Dersi Kazanımları ve ODÖ Ortamları

S. No	Sınıf	Ünite Adı	Konu	Kazanım	ODÖ Ortamı
1	4	Din ve Temizlik	İslam Dini ve Temizlik	4.5.1. İslam dininin temizliğe verdiği öneme örnekler verir.	Kaplıca/Hamam

İlkokul 4. sınıf Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretim programındaki 19 kazanımdan 1 kazanımın Kırşehir’de okul dışı öğrenme ortamıyla ilişkilendirilebildiği tespit edilmiştir. Okul dışı öğrenme ortamıyla eşleşen ünitenin ‘Din ve Temizlik’ olduğu görülmektedir.

Tablo 2: Ortaokul DKAB Dersi Kazanımları ve ODÖ Ortamları

S. No	Sınıf	Ünite Adı	Konu	Kazanım	ODÖ Ortamı
1	5	Çevremizde Dinin İzleri	Mimarimizde Dinin İzleri	5.5.1. Mimarimizde yer alan dini motifleri inceler.	Cami
2	5	Çevremizde Dinin İzleri	Musikimizde Dinin İzleri	5.5.2. Musikimizde dinin izlerine örnekler bulur.	Cami
3	5	Çevremizde Dinin İzleri	Edebiyatımızda Dinin İzleri	5.5.3. Edebiyatımızda dinin izlerine örnekler bulur.	Türbe/Mezarlık
4	5	Çevremizde Dinin İzleri	Örf ve Adetlerimizde Dinin İzleri	5.5.4. Örf ve adetlerimizde yer alan dini unsurları fark eder.	Cami
5	6	Namaz	Namazın Kılınışı	6.2.3. Namazın kılınışına örnekler verir.	Cami
6	6	Temel Değerlerimiz	Dini Bayramlar, Önemli Gün ve Geceler	6.5.2. Dini bayramların ve önemli gün ve gecelerin toplumsal bütünleşmeye olan katkısını yorumlar.	Cami
7	7	Melek ve Ahiret İnancı	Dünya ve Ahiret Hayatı	7.1.3. Dünya hayatı ile ahiret hayatı arasındaki ilişkiyi yorumlar.	Türbe/Mezarlık
8	7	Melek ve Ahiret İnancı	Ahiret Hayatının Aşamaları	7.1.4. Ahiret hayatının aşamalarını açıklar.	Türbe/Mezarlık
9	8	Din ve Hayat	Din, Birey ve Toplum	8.3.1. Din, birey ve toplum arasındaki ilişkiyi yorumlar.	Kervansaray

Ortaokul Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretim programında yer alan 106 kazanımdan 9 kazanımın Kırşehir’de okul dışı öğrenme ortamlarıyla ilişkilendirilebildiği tespit edilmiştir. Okul dışı öğrenme ortamlarıyla en çok eşleşen ve çeşitlilik bakımından en

kapsayıcı ünitenin 5. sınıf düzeyinde 'Çevremizde Dinin İzleri', 6. sınıf düzeyinde 'Temel Değerlerimiz', 7. sınıf düzeyinde 'Melek ve Ahiret İnancı', 8. sınıf düzeyinde 'Din ve Hayat' ünitesi olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 3: Lise DKAB Dersi Kazanımları ve ODÖ Ortamları

S. No	Sınıf	Ünite Adı	Konu	Kazanım	ODÖ Ortamı
1	9	Gönül Coğrafyamız	İslam Medeniyeti ve Özellikleri	9.5.2. İslam medeniyetinin, dünyanın farklı bölgelerindeki etkilerini fark eder.	Kervansaray
2	10	Din ve Hayat	Din, Kültür ve Sanat	10.3.2. İslam dininin kültür, sanat ve düşünce üzerindeki etkilerini analiz eder.	Türbe/Mezarlık, Medrese, Kervansaray, Kaplıca/Hamam
3	12	İslam ve Bilim	İslam Medeniyetinde Bilim ve Düşüncenin Gelişimi	12.1.2. İslam medeniyetinde bilim ve düşüncesinin gelişim sürecini değerlendirir.	Medrese
4	12	İslam ve Bilim	İslam Medeniyetinde Öne Çıkan Eğitim Kurumları	12.1.3. İslam Medeniyetinde öne çıkan eğitim ve bilim kurumlarını tanıır.	Medrese,
5	12	Anadolu'da İslam	Milletimizin İslam Anlayışının Oluşmasında Etkili Olan Bazı Şahsiyetler	12.2.2. Dini anlayış ve kültürümüzün oluşmasında etkili olan bazı şahsiyetleri tanıır.	Türbe/Mezarlık, Zaviye
6	12	Güncel Dini Meseleler	İktisadi Hayatla İlgili Meseleler	12.4.2. İslam'ın ekonomik hayatla ilgili ahlaki ölçülerini yorumlar.	Zaviye
7	12	Güncel Dini Meseleler	Sağlıklı ve Tıpla İlgili Meseleler	12.4.4. Sağlık ve tıpla ilgili bazı meseleleri dini ve ahlaki ölçüler çerçevesinde yorumlar.	Kaplıca/Hamam

Lise Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretim programında yer alan 89 kazanımdan 7 kazanımın Kırşehir'de okul dışı öğrenme ortamlarıyla ilişkilendirilebildiği tespit edilmiştir. Okul dışı öğrenme ortamlarıyla 9. sınıf düzeyinde 'Gönül Coğrafyamız', 10. sınıf düzeyinde 'Din ve Hayat', 12. sınıf düzeyinde ise 'İslam ve Bilim', 'Anadolu'da İslam' ve 'Güncel Dini Meseleler' başlıklı ünitelerin ilişkilendirilebildiği tespit edilmiştir. Böylelikle İlk ve Ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi programlarında yer alan 214 kazanımdan 17 tanesinin (%13) Kırşehir il merkezinde okul dışı öğrenme ortamı ile gerçekleştirileceği anlaşılmaktadır. Çalışmanın bulgular ve yorum kısmında söz konusu okul dışı öğrenme ortamlarına yer verilmiştir.

5. Bulgular ve Yorum

Kırşehir kültür envanterinde yer alan eserler araştırmanın amacı doğrultusunda ziyaret edilmiştir. Elde edilen bulgular bu başlık altında sınıflandırılarak sunulmuştur. Kırşehir kültür varlıkları Medrese, Zaviye, Türbe/Mezarlık, Cami, Kervansaray ve Kaplıca/Hamam başlıkları altında sınıflandırılmıştır. Araştırmanın sınırları ve programlarda yer alan kazanımların nitelikleri çerçevesinde her okul dışı öğrenme ortamı türünde bir örnek eser çalışma kapsamına alınarak tanıtılmıştır.

5.1. Zâviye (Ahî Evran Zâviyesi)

Zâviye diğer bir deyişle tekke, toplumun mânevî ve ahlâkî açıdan gelişimine yönelik esaslar taşıyan tasavvuf eğitiminin verildiği mekân olarak tanımlanmıştır. İslâm medeniyetinin temel kurumlarından olan tekkeler, farklı zaman ve coğrafyalarda “zâviye, hankah, dergâh, ribât, âsitâne, buk’a, imaret, düveyre, savmaa, mihrap, tevhidhâne, harâbat” gibi isimlerle anılmıştır. Toplumu inanç, ibadet, ahlak ve yardımlaşma gibi konularda derinden etkileyen zâviyelerde oda, sofa, eyvan, misafirhane, kütüphane, mescid, hamam, değirmen, abdesthane, mutfak, ambar, misafirhane, ahır, bağ, bahçe gibi birimlerin bulunduğu bilinmektedir.²⁸

Fotoğraf 1: Ahî Evran Zâviyesi

Çalışmada zâviye türünde Ahî Evran Zâviyesi örnek olarak ele alınmıştır. Zâviye’ye adı verilen Ahî Evran Asya’dan Anadolu’ya gelerek İslâm’ın yayılmasında ve Âhilik teşkilatının kurulmasında öncülük etmiştir. Doksan üç yıl yaşadığı rivayet edilen Ahî Evran’ın hem Hacı Bektâş-ı Velî (ö. 1270) hem de Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî ile (ö. 1273) çağdaş oldukları anlaşılmaktadır. Osmanlı döneminde bir sûfi ve debbağ olarak anılan Ahî Evran’ın esnaf zümresi arasında pir olarak kazandığı itibar büyük bir coğrafya’da yayılmıştır. Ahî Evran Zâviyesi ise XX. yüzyılın başlarına kadar debbağların ve zanaat erbabının manevi merkezi olmuştur.²⁹ Ahî Evran Zâviyesi’ne ait iki kitabe mevcuttur. Kitabelerden biri 1450-51, diğeri 1481-82 tarihlidir.³⁰

Yapı bir külliye içerisinde ve il merkezinde yürüme mesafesindedir. Ziyaretçi kapasitesi 300 civarındadır. Mevsimsel kısıtlılık bulunmamaktadır. Erkek ve kadın bölümlerinde vakit namazları kılınmaktadır. Giriş ücretsiz olup izne tabi değildir. Normal şartlar altında sağlık tedbirlerine gerek yoktur. Yapıda güvenlik görevlisi ya da memur bulunmamaktadır.

²⁸ bk. Mustafa Kara, “Tekke”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (Ankara: TDV Yayınları, 2011), 40/370-379.

²⁹ İlhan Şahin, “Ahî Evran”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1988), 1/529-530.

³⁰ bk. Halim Baki Kunter, “Kitabelerimiz”, *Vakıflar Dergisi* 2 (1942), 434.; Mehmet Yılmaz Önge, “Ahî Evran Zaviyesi”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (Ankara: TDV Yayınları, 1988), 1/530.

Din öğretiminde okul dışı öğrenme ortamı olarak zâviye ile doğrudan ilişkilendirilebilecek Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi kazanımları şunlardır: 12.2.2.; 12.4.2. Adı geçen öğretim programında yer alan “Dinî anlayış ve kültürümüzün oluşmasında etkili olan bazı şahsiyetleri tanı” şeklinde ifade edilen kazanımın (12.2.2.) gerçekleştirilebilmesi için ilgili öğretim programında ‘Dinî anlayış ve kültürümüzün oluşmasında etkili olan şahsiyetlerden; Ebu Hanife, Cafer es-Sadık, Maturidi, Şafii, Eş’ari, Ahmet Yesevi, Mevlana Celaleddin-i Rumi, Ahi Evran, Hacı Bektaş-ı Veli, Yunus Emre, Sarı Saltuk, Hacı Bayram-ı Veli’ye öğrenci seviyesine göre yer verilmesi’ gerektiği belirtilmektedir. Ayrıca ilgili öğretim programında yer alan “İslâm’ın ekonomik hayatla ilgili ahlaki ölçülerini yorumlar” şeklinde ifade edilen kazanımın (12.4.2.) gerçekleştirilebilmesi için ‘İslâm’da işçi ve işveren haklarına, iş sağlığı ve güvenliğine ayrıca güvenli yaşam hususlarına yer verilmesi’ gerektiği belirtilmektedir. Bu doğrultuda “Anadolu’da İslâm” ve “Güncel Dinî Meseleler” başlıklı üniteler işlenirken Ahi Evran Zâviyesi’nde okul dışı öğrenme etkinliği düzenlenebileceği anlaşılmaktadır. Zira söz konusu etkinlik çerçevesinde Anadolu’da İslâm’ın yayılmasına öncülük etmiş şahsiyetlerden Ahî Evran ve çağdaşlarından bahsetmek mümkündür. Öte yandan Ahî Evran’ın ahilik teşkilatında İslâm’ın ekonomik hayatla ilgili ahlaki ölçülerini meslek hayatına nasıl aktardığının ayrıca iş ahlakı, işveren/işçi sorumluluklarının ve meslek ahlakının burada okul dışı öğrenme etkinliği ile öğretilebileceği düşünülmektedir.

5.2. Türbe/Mezarlık (Âşıkpaşa Türbesi ve Mezarlığı)

İslâm kültür ve medeniyetinde anıt kavramının en etkili şekilde gerçekleştiği yapılar türbeler³¹ olarak belirtilmektedir. Sanat tarihi açısından Türbe mimarisi tipolojik ve terminolojik bir tanım ve analizin yanında aynı zamanda kültürel ve folklorik yönleriyle de geniş bir etüt alanıdır. Mimarlık ve sanat tarihi inceleme yöntemlerinin yanı sıra türbeler kitabeleri, inançlarla ilişkilendirilmeleri ve şifa kaynağı olduklarına dair halk inanışları çerçevesinde dini ve kültürel yönleriyle de araştırılmaktadır.³² İslâm coğrafyasında tanınmış şahsiyetlerin mezar anıtları türbeden başka “kümbet, makam, meşhed, buk’a, darîh, kubbe, makber ve ravza” gibi isimlerle de anılmaktadır.³³

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi kazanımları açısından türbe türünde örneklem olarak Âşıkpaşa Türbesi/Mezarlığı seçilmiştir. Türbeye adı verilen Âşık Paşa, bir mutasavvıf olarak Anadolu’da Vefâiyye tarikatının önemli bir ismi olarak tanınmıştır. Hacı Bektâş-ı Veli, Şeyh Süleymân-ı Türkmanî, Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî ve Ahî Evran geleneklerine bağlı şahsiyetlerle münasebet kurmuştur. Edebi ve tasavvufi düşüncelerini *Garibnâme* isimli mesnevisinde dile getirmiştir.³⁴ Tüm bu yönleriyle Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretiminde okul dışı öğrenme ortamı olarak ele aldığımız Âşıkpaşa Türbesi, 13 Safer 733 (3 Kasım 1332)’de vefat eden Âşık Paşa için, Alâeddin Eretna Bey zamanında Âşık Paşa’nın kardeşinin oğlu Ali Şah tarafından yaptırılmıştır.³⁵ Türbe inşasında düzgün kesme taş, moloz taş ve mermer malzeme kullanılmıştır. İki mekânlı olarak düzenlenen yapının kuzeyinde doğu-batı doğrultusunda üstü beşik tonozla örtülü dikdörtgen bir giriş mekânı bulunmaktadır.

³¹ M. Oluş Arık, “Erken Devir Anadolu - Türk Mimarisinde Türbe Biçimleri”, *Anadolu* 11 (Ocak 1967), 57-100.

³² Hakkı Önkâl, “Türkiye’de Türbe Mimarisi Araştırmaları”, *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi* 7/14 (2009), 125-139.

³³ İsmail Orman, “Türbe”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (Ankara: TDV Yayınları, 2012), 41/464-466.

³⁴ Ahmet Yaşar Ocak, “Âşık Paşa”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (Ankara: TDV Yayınları, 1991), 4/3.

³⁵ Kunter, “Kitabelerimiz”, 436.

Fotoğraf 2: Aşıkpaşa Türbesi

Yapının güneyinde ise kare planlı, sekizgen kubbe ile örtülü türbe yer almaktadır. Türbenin kubbesi Kırgız çadırına benzetilmektedir.³⁶ Ayrıca portal nişindeki kavsarada yer alan istiridye motifi, asimetrik cephesi ve cephede yer alan kitabenin, kubbe önüne yerleştirilmesiyle yapı oldukça farklılık göstermektedir. Yapının süsleme programı yazı, geometrik ve bitkisel bezeme öğelerinden oluşmaktadır. Yapının taç kapısı üzerinde, dıştan sivri kemerle kavranmış olan istiridye motifi şeklinde düzenlenmiş kavсарası yer almaktadır. İstiridye motifli kapı kavсарasının altında mukarnas konsollar ve bu konsollar arasında dikdörtgen çerçeve içine alınmış rumi ve palmet motifleri görülmektedir. Taç kapı yüzeyinin üst kısımlarında ve yanlarda yüksek kabartmalar halindeki örgü motifli süslemeler yer almaktadır. Taç kapının en üst kısmında ise mermerden yapılmış üçlü dendanları bulunmaktadır. Kitabesini oluşturan yazı kuşağı içerisinde kıvrık dallarla birbirine bağlanmış rumi ve palmet motifleri bulunmaktadır.

Adres ve ulaşım: Yapı Kırşehir il merkezinde, Aşık Paşa Mahallesinde yer almaktadır. Ziyaretçi kapasitesi 200 civarındadır. Mevsimsel kısıtlılık yoktur. Giriş ücretsizdir. Türbe kapalı, mezarlık ise açık durumdadır. Yapıda güvenlik görevlisi ya da memur bulunmaktadır.

Türbe/mezarlık ile ilişkilendirilebilecek Din Kültürü ve Ahlak bilgisi dersi kazanımları şunlardır: 5.5.3.; 7.1.3.; 7.1.4.; 10.3.2.; 12.2.2. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretim programında yer alan “Edebiyatımızda dinin izlerine örnekler bulur” şeklinde ifade edilen kazanımın (5.5.3.) gerçekleştirilebilmesi için ‘kazanımla ilgili örnekler’ verilmesi gerektiği belirtilmektedir. Aynı programda yer alan “Dünya hayatı ile ahiret hayatı arasındaki ilişkiyi yorumlar” (7.1.3.) ve “Ahiret hayatının aşamalarını açıklar” (7.1.4.) şeklinde ifade edilen kazanımların gerçekleştirilebilmesi için ‘Ahiret hayatının aşamalarından; ölüm, kıyamet, diriliş, mahşer, hesap, mizan, cennet ve ceheennem ele alınması’ gerektiği belirtilmektedir. Ayrıca söz konusu programda yer alan “İslâm dininin kültür, sanat ve düşünce üzerindeki etkilerini analiz eder” (10.3.2.) şeklinde ifade edilen kazanımın gerçekleştirilebilmesi için ‘İslâm dininin kültürel hayatımızın zenginleşmesindeki katkılarına ve İslam medeniyetinde öne çıkan sanat dallarına kısaca yer verilmesi’ gerektiği belirtilmektedir.

³⁶ Oktay Aslanapa, *Türk Sanatı II* (İstanbul: Kervan Yayınları, 1984), 199.

Anadolu'da yetişmiş ünlü tasavvuf şairi Âşık Paşa'nın adının verildiği türbe/mezarlıkta yapılacak okul dışı öğrenme etkinliğiyle bazı kazanımların gerçekleştirilebileceği görülmektedir. Örneğin burada yapılacak etkinlikte Âşık Paşa'nın Türk dili ve edebiyatı açısından en önemli kitabı *Garibnâme* isimli eserinden, manzum ve mensur karışık *Kimya Risalesi'*nden, 59 beyitten oluşan *Hikaye* isimli eserinden ayrıca *Fakrname* ve *Vasf-ı Hali* isimli eserlerinden bahsedilerek öğrencilerin 'edebiyatımızda dinin izlerine örnekler bulması' sağlanabilir. Öte yandan ahiret hayatıyla ilgili kazanımlar açısından bakıldığında türbe ve mezarlığın bir arada bulunduğu bu mekanda öğrencilere ölümle başlayan ahiret hayatı ve aşamaları hakkında bilgi verilebilir böylelikle öğrencilerin dünya ve ahiret hayatı arasındaki ilişkiyi anlamaları ve açıklamaları sağlanabilir.

Âşık Paşa Türbesi mimari yapısı ve içinde taşıdığı sanat değeri ile de öğretim programında yer alan kazanımların gerçekleştirilmesine yardımcı olabilir. Zira hat, süsleme, kalem işi ve mimari yapısı ile Âşık Paşa Türbesi, İslâm medeniyetinde öne çıkan sanat dallarına örnekler sunmakta ve böylelikle kültürümüzün zenginliğini ortaya koymaktadır. Ayrıca burada gerçekleştirilecek okul dışı öğrenme etkinliği ile Anadolu'da İslâm'ın yayılmasına öncülük etmiş Âşık Paşa ve çağdaşlarından bahsetmek de mümkün görünmektedir.

5.3. Medrese (Cacabey Medresesi)

Ders verilen yer anlamına gelen medrese İran, Suriye, Mısır, Türkistan ve Anadolu'da gelişen, İslâm Hukuku ve din bilgilerinin öğretildiği eğitim-öğretim kurumları olarak tanımlanmaktadır. Bina olarak en yalın durumda derslik ve çevresinde öğrenci hücrelerinden oluşur. Kurucusunun istek ve gücü doğrultusunda yanında kütüphane, hamam, aşhane gibi ek kuruluşlar bulunabilir.³⁷ İlhanlılar dönemine ait olan medreseye adı verilen Caca Bey'in söz konusu devletin emiri olduğu bilinmektedir.

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi kazanımları açısından medrese türünde örneklem olarak Cacabey Medresesine yer verilmiştir. Yapının kitabesine göre Medrese, Kılıçarslan oğlu II. Gıyâseddin Keyhüsrev zamanında Kırşehir emiri Cebrail Bin Caca tarafından yaptırılmıştır.³⁸ Caca Bey Medresesi; Anadolu Selçuklu döneminde, eyvanlı medrese plan şemasında, orta avlusu kubbe ile örtülü, kapalı avlulu medreseler grubu içerisinde değerlendirilmektedir. Medresenin orta avlusu ikisi serbest, ikisi duvara bitişik dört ayağın taşıdığı kubbeye örtülmüştür. Eyvanlar, geçiş mekânı ve odalar ise beşik tonozla örtülmüştür.

Medresede taş ve tuğla işçiliği süsleme örnekleri bulunmaktadır. Yapının taç kapısında mihrapta, destek kulelerinde, ana eyvan sütunlarında taş süsleme örnekleri görülürken minarede tuğla işçiliği göze çarpmaktadır. Taç kapıda iki renkli taşın dönüşümlü olarak kullanılmasıyla oluşturulan süslemeler yer almaktadır. Kapı üzerinde kitabe ve etrafı sivri kemerle çevrelenen on sıra halindeki mukarnaslı kavsara görülmektedir. Sivri kemerin iki yanında geometrik süslemeli rozetler yer almaktadır.

Adres ve ulaşım: Yapı şehrin meydanında yer almaktadır. Mevsimsel kısıtlılık yoktur, Medresede vakit namazları kılınmaktadır. Ziyaretçi kapasitesi 250 civarındadır. Giriş ücretsizdir. Yapıda güvenlik görevlisi ya da memur bulunmamaktadır. Normal şartlar altında sağlık ve güvenlik tedbirleri gerektirmemektedir.

³⁷ Ayla Ödekan, "Medrese", *Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi*, (İstanbul: Yem Yayın, 1997), 2/1188.

³⁸ Kunter, "Kitabelerimiz", 433.

Fotoğraf 3: Cacabey Medresesi

Medreseyle ilişkilendirilebilecek Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi kazanımlar şunlardır: 10.3.2.; 12.1.2.; 12.1.3. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretim programında yer alan “İslâm dininin kültür, sanat ve düşünce üzerindeki etkilerini analiz eder” (10.3.2.) şeklinde ifade edilen kazanımın gerçekleştirilebilmesi için ‘İslâm dininin kültürel hayatımızın zenginleşmesindeki katkılarına ve İslâm medeniyetinde öne çıkan sanat dallarına kısaca yer verilmesi’ gerektiği belirtilmektedir. Yine ilgili öğretim programında “İslâm medeniyetinde bilim ve düşüncenin gelişim sürecini değerlendirir” (12.1.2.) ve “İslâm medeniyetinde öne çıkan eğitim ve bilim kurumlarını tanıtır” (12.1.3.) şeklinde ifade edilen kazanımların gerçekleştirilebilmesi için ‘cami, mescit, mektep, medrese, daru’l-kurra, daru’l-hadis, kütüphane, rasathane ve şifahane gibi kurumlara yer verilmesi’ gerektiği belirtilmektedir. Bu doğrultuda Anadolu’da önemli izler bırakmış Caca Bey’in adının verildiği medresede yapılacak okul dışı öğrenme etkinliğiyle bazı kazanımların gerçekleştirilebileceği görülmektedir. Örneğin burada yapılacak etkinlikte öğrencilere İslâm medeniyetinde öne çıkan eğitim ve bilim kurumlarından olan medrese tanıtılabilir. Kültür ve sanat açısından bakıldığında Caca Bey Medresesi’nin ülkemiz tarihindeki yeri, mimari yapısı ve içinde taşıdığı sanat değeri ile de öğretim programında yer alan kazanımların gerçekleştirilmesine yardımcı olabilir. Ayrıca burada gerçekleştirilecek okul dışı öğrenme etkinliği ile Anadolu’da İslâm’ın yayılmasına öncülük etmiş şahsiyetlerden bahsetmek de mümkün görünmektedir. Böylelikle söz konusu öğrenme ortamında yapılacak etkinlikle İslâm dininin kültür, sanat ve düşünce üzerindeki etkileri gösterilebilir ve öğrencilerin İslâm medeniyetinde bilim ve düşüncenin gelişim sürecini değerlendirebilmeleri sağlanabilir.

5.4. Cami (Kapıcı / Kapucu Cami)

Cemaatle ibadet edilen mekân anlamına gelen cami, farklı coğrafyalarda işlevlerine göre musalla, mescid ve namazgâh gibi kavramlarla da ifade edilmektedir. Camiler genellikle tek başına yapılar halinde olmayıp imaret, külliye ve manzume adları verilen çeşitli vakıf binalardan oluşan bir yapı topluluğunun merkezini teşkil ederler. Böyle camilerin etrafında onlara ek olarak yapılmış çarşı, dârüşşifâ, hamam, hazîre, türbe, medrese, kervansaray, kütüphane, muvakkithâne, sebil, tabhâne, aşhane-imaret gibi vakıf yapılar da bulunur.³⁹

³⁹ Semavi Eyice, “Cami”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (Ankara: TDV Yayınları, 1993), 7/56-90.

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi kazanımları açısından cami türünde örneklem olarak Kapucu Cami adlı yapıya yer verilmiştir. Kapucu Cami Kırşehir il merkezi, Terme caddesinde ve Cacabey Medresesi yakınlarında yer almaktadır. Üzerinde inşa kitabesi olmayan yapının ilk inşa tarihi kesin olarak bilinmemektedir. Yapı üzerindeki levhada Kapıcı Mehmet Paşa tarafından 1780 yılında inşa edildiği bilgisi yer almaktadır.

Fotoğraf 4: Kapucu Cami

Yapının bugünkü hali 1976 sonrasında inşa edilmiştir.⁴⁰ Yapı kuzey-güney doğrultusunda dikdörtgen bir alana konumlandırılmıştır. Güneyde kare planlı bir harim, kuzeyde üç bölümlü son cemaat yeri ve kuzeybatı köşesinde yapıdan bağımsız durumda olan tek şerefeli minareden oluşmaktadır. Minare kare bir kürsü üzerinden yükselir ve silindirik gövdelidir. Yapının inşasında düzgün kesme taş ve tuğla kullanılmıştır. Minare ve duvarlar büyük oranda sarı renkli düzgün kesme taş ile inşa edilmiştir. Cepheyi hareketlendiren yatay kuşakta, son cemaat yeri kemerlerinde ise tuğla kullanılmıştır.

Adres ve ulaşım: Yapı il merkezinde yürüme mesafesinde yer almaktadır. Camide vakit namazları kılınmaktadır. Mevsimsel kısıtlılık yoktur. Normal şartlarda sağlık ve güvenlik tedbirlerine ihtiyaç yoktur. Ziyaretçi kapasitesi 150 civarındadır. Giriş ücretsizdir. Yapıda güvenlik görevlisi ya da memur bulunmamaktadır.

Cami ile ilişkilendirilebilecek Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi kazanımları şunlardır: 5.5.1.; 5.5.2.; 5.5.4.; 6.2.3.; 6.5.2. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretim programındaki “Mimarimizde yer alan dinî motifleri inceler” şeklinde ifade edilen kazanımın (5.5.1.) gerçekleştirilebilmesi için ilgili öğretim programında ‘Cami ve bölümlerine görselleriyle birlikte yer verilmesi’ belirtilmektedir. Yine öğretim programında yer alan “Musikimizde dinin izlerine örnekler verir” şeklinde ifade edilen kazanımın (5.5.2.) gerçekleştirilebilmesi için ‘Cami musikisinden (tekbir, ezan, salâ gibi) örneklerle öğrenci seviyesine göre yer verilmesi’ belirtilmektedir. Benzer şekilde öğretim programındaki “Örf ve âdetlerimizde yer alan dinî unsurları fark eder” şeklinde ifade edilen kazanımın (5.5.4.) gerçekleştirilebilmesi için ‘Düğün, sünnet, isim koyma, mevlit merasimleri, kandiller ve bayramlaşma’ gibi uygulamalara yer verilmesi belirtilmektedir. Yine öğretim programında yer alan “Namazın kılınına örnekler verir” şeklinde ifade edilen kazanımın (6.2.3.) gerçekleştirilebilmesi için ‘Namazın farzlarına, ezan ve kamete kısaca

⁴⁰ Lokman Tay, *Kırşehir Camileri* (Konya: Literatürk Academia, 2019), 58, 65.

yer verilmesi' gerektiği belirtilmektedir. Yine öğretim programında yer alan "Dinî bayramların ve önemli gün ve gecelerin toplumsal bütünleşmeye olan katkısını yorumlar" şeklinde ifade edilen kazanımın (6.5.2.) gerçekleştirilebilmesi için 'Cuma günü, Ramazan Bayramı ve Kurban Bayramı ile kandillerin toplumsal bütünleşmeye olan katkısına' değinilmesi gerektiği belirtilmektedir.

Kapucu Camisinde yapılacak okul dışı öğrenme etkinlikleri ile öğretim programında yer alan bazı kazanımların gerçekleştirilebileceği anlaşılmaktadır. Zira Kapucu Camisinde yapılacak okul dışı öğrenme etkinlikleri ile öğrencilerin camiye ve bölümlerini tanımaları böylelikle de mimarimizde yer alan dinî motifleri incelemeleri mümkündür. Ayrıca öğrencilerin söz konusu etkinliklerde tekbir, ezan, kamet ve sala gibi cami musikisinden örnekler dinleyebilmeleri de mümkündür. Benzer şekilde öğrencilerin söz konusu öğretim ortamında yürütülen din hizmetleri çerçevesinde Cuma ve Bayram namazları ile kandil geceleri ve mevlit programlarını gözlemleyerek İslâm'ın toplumsal bütünleşmeye olan katkısını yorumlayabilecekleri düşünülmektedir.

5.5. Kervansaray (Kesikköprü Kervansarayı)

Şehirler arasındaki yollar üzerinde yaptırılan ve kuruluşları bakımından çeşitli ihtiyaçları karşılayacak şekilde birimlere sahip yapılara Kervansaray denilmektedir. Anadolu'nun Selçuklu hakimiyetine girmesinin ardından milletlerarası ticaretin merkezi olmuştur. Sultanlar ve devlet adamları tarafından inşa ettirilen bu vakıf yapılarında yolcular, tüccarlar bazen de askerler misafir edilmiştir. Barınma ve yemek imkânlarının yanı sıra hamam, mescid, eczahane ile yolcuların ve bineklerinin ihtiyacını görecek diğer hizmetler verilmiştir.⁴¹

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi açısından Kervansaray olarak Kırşehir merkeze bağlı bir örnek bulunmaktadır. Kaynaklarda⁴² Cacabey Hanı, Kesikköprü Kervansarayı ve Cacabey Kervansarayı şeklinde isimlendirilmektedir. Yapıdaki dört satırlık kitabeye göre Han, Anadolu Selçuklu döneminde IV. Kılıç Arslan oğlu III. Keyhüsrev zamanında Kırşehir emiri olan Bahaeddin Caca Bey oğlu Nureddin Cebrail Bey tarafından 667 yılının muharrem ayında yapılmıştır.⁴³

Yapı açık ve kapalı bölümden meydana gelmektedir. Açık bölüm kuzey-güney doğrultusunda, kapalı bölüm doğu-batı doğrultusunda ve dikdörtgen planlıdır. Yapı yüksek ve kalın duvarlara sahiptir. Dışta çok sayıda dikdörtgen paydalarla desteklenmiştir. Güney cephede yer alan taç kapıdan giriş eyvanına geçilmektedir. Eyvanın batısında mescit, doğusunda bir oda yer almaktadır. Avlunun kuzey ve doğu tarafları revak düzenlemesine ayrılmıştır. Avlunun batısında kapalı mekâna girişi sağlayan taç kapı yer almaktadır. Kapalı bölüm doğu-batı doğrultusunda uzanan üç sahından oluşmaktadır. Sahınların üzeri sivri beşik tonozlarla örtülmüştür.

Adres ve ulaşım: Yapı Kırşehir-Aksaray yolu üzerinde yer almaktadır. Yapının iç kapısı kapalıdır. Ziyaretçi kapasitesi 250 civarındadır. Giriş ücretsizdir. Yapıda güvenlik

⁴¹ Şebnem Akalın Eryavuz, "Kervansaray", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (Ankara: TDV Yayınları, 2022), 25/299-302.

⁴² bk. İsmail Eraslan, *Bir Ahilik Geleneği Köy Odası Hatıraları Molla Musa'nın Konağı* (Kırşehir: Kırşehir Belediyesi Kültür Tarihi Yayınları, 2013), 18; Adnan Güçlü, *İl Kültür Envanteri* (Kırşehir: Kırşehir Valiliği İl Özel İdaresi Yayınları, 2006), 41-42.

⁴³ Tahsin Özgüç - Mahmut Akak, "Üç Selçuklu Abidesi Dolay Han, Kesikköprü Kervansarayı ve Han Camii", *Bellefen* 22/86 (Nisan 1958), 256.

görevlisi yada memur bulunmaktadır. Kar yağışlı günlerde mevsimsel kısıtlılık yaşanabilir. Yapı anayol ve nehir kenarında yer aldığından öğrenciler için sağlık ve güvenlik tedbirleri alınmasında fayda vardır. Kervansarayla ilişkilendirilebilecek Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi kazanımları şunlardır: 8.3.1.; 9.5.2.; 10.3.2.

Fotoğraf 5: Kesikköprü Kervansarayı

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretim programında yer alan “Din, birey ve toplum arasındaki ilişkiyi yorumlar” şeklinde ifade edilen kazanımın (8.3.1.) gerçekleştirilebilmesi için ilgili öğretim programında ‘İslâm dininin temel inanç, ibadet ve ahlaki esaslarının bireysel, sosyal ve iktisadi hayatla ilişkilendirilerek ele alınması’ gerektiği belirtilmektedir. Yine öğretim programında yer alan “İslâm medeniyetinin, dünyanın farklı bölgelerindeki etkilerini fark eder” şeklinde ifade edilen kazanımın (9.5.2.) gerçekleştirilebilmesi için ‘... İslâm medeniyetinin tarihî süreçte hayat bulduğu ilim ve kültür havzalarının ele alınması’ gerektiği ifade edilmektedir. Ayrıca söz konusu programda yer alan “İslâm dininin kültür, sanat ve düşünce üzerindeki etkilerini analiz eder” (10.3.2.) şeklinde ifade edilen kazanımın gerçekleştirilebilmesi için ‘İslam dininin kültürel hayatımızın zenginleşmesindeki katkılarına ve İslâm medeniyetinde öne çıkan sanat dallarına kısaca yer verilmesi’ gerektiği belirtilmektedir.

Kesikköprü Kervansarayında yapılacak okul dışı öğrenme etkinliği ile öğretim programında yer alan bazı kazanımların gerçekleştirilebileceği anlaşılmaktadır. Zira tarihi süreçte uluslararası ticaretin odağında yer alan ve başta tüccarlar olmak üzere yolcuların maddi ve manevi ihtiyaçlarını gidermek üzere kurulan vakıf yapılarından biri olan Kervansarayda yapılacak okul dışı öğrenme etkinliklerinin, öğrencilere dini açıdan birey ve toplum arasındaki ilişkiyi yorumlama imkan sağlayacağı düşünülmektedir. Kervansarayın yapılış amacı, can ve mal emniyetinin sağlanarak helal kazancın teşvik edilmesindeki rolü üzerine dikkat çekilerek İslâm’ın inanç, ibadet ve ahlak esaslarının sosyal ve iktisadi hayatla ilişkilendirilmesi sağlanabilir. Ayrıca Kervansaray ve içinde bulunduğu medeniyet coğrafyasının tanıtılması ile öğrencilerin İslam medeniyetinin tarihte hayat bulduğu ilim ve kültür havzalarını fark edebilmesi böylelikle İslâm dininin kültür, ticaret, sanat ve düşünce üzerindeki etkilerini analiz etmesi sağlanabilir.

5.6. Kaplıca/Hamam (Karakurt Kaplıcası)

Kaplıca, yerin derinliklerinden çıkan ve çeşitli maden tuzlarıyla gazları içeren şifalı sıcak

kaynak sularından yararlanmak üzere kurulmuş tesis; kaynak suyu hamamı olarak ifade edilmektedir. Kaplıca daha çok üzerinde tesis bulunan kaynak sularını tanımlamaktadır. Kaplıcalar sadece temizlenmek amacıyla inşa edilmiş yapılar değil aynı zamanda çeşitli mineraller açısından zenginlik kazanmış derin sıcak suları nedeniyle değişik hastalıkları tedavi edici ve şifa verici özellik taşıyan yapılardır.⁴⁴

Fotoğraf 6: Karakurt Kaplıcası

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin kazanımları doğrultusunda ele alınan Karakurt Kaplıcası, Karakurt Köyü sınırları içerisinde yer almaktadır. Yapının tarihi kesin olarak bilinmemekle beraber 13. yüzyıl sonları veya 14. yüzyıl başlarında İlhanlılar döneminde inşa edilmiş olabileceği; Karakurt isminin de yöreye hakim olan Dulkadiroğullarının başı Zeynüddin Karacabey'den gelebileceği ileri sürülmüştür.⁴⁵ 1970 yılında bölgede incelemeler yapan Eyice, Kaplıcanın Bizans ılıcası üzerine bir hanıkâh olarak kurulduğunu, diğer hanıkâhlardan farklı olarak da şifalı sudan faydalandığını belirtmiştir. Orta Anadolu'da geçit yolu üzerinde bulunan bu doğal sıcak su kaynağının ilkçağlardan itibaren kullanıldığı da bilinmektedir.⁴⁶ Yapının giriş, eyvan ve ahırları güneyde yer almaktadır. Eyvandan girilen ve avlunun etrafında sıralanmış konaklama mekânları doğu, batı ve güney yönlerinde, ılıca mekânları ise kuzey yönünde konumlandırılmıştır. Yapı dış ölçüleriyle yaklaşık 42x38 m. dikdörtgen bir plana sahiptir. Mevcut haliyle geniş avlu etrafında sıralanmış yönetici odası, 12 adet konaklama odası ve iki adet ılıca odasından oluşmaktadır. Yönetici odası ve ılıca odalarının üzeri kubbe, konaklama odaları ve eyvanın üzeri beşik tonozla örtülüdür.⁴⁷

Adres ve ulaşım: Yapı Kırşehir merkeze yaklaşık 16 km uzaklıktaki Karakurt köyünde yer almaktadır. Yapı ziyarete sürekli açıktır. Ziyaretçi kapasitesi 400 civarındadır. Giriş ücretsizdir. Yapıda güvenlik görevlisi ya da memur bulunmamaktadır. Karlı günlerde mevsimsel kısıtlılık yaşanabilir. Öğrencilerin köy yerinde yabani hayvanlara karşı dikkatli olmaları sağlanabilir. Kaplıca/Hamam ile ilişkilendirilebilecek Din Kültürü ve

⁴⁴ Enis Karakaya, "Kaplıca", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (Ankara: TDV Yayınları, 2021), 24/351-353.

⁴⁵ Semavi Eyice, "Kırşehir'de Karakurt İlicası", *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Enstitüsü Dergisi 2* (Ekim 1971), 244-245.

⁴⁶ Eyice, "Kırşehir'de Karakurt İlicası", 244-245.

⁴⁷ İbrahim Yılmaz, "Kırşehirde Selçuklu Dönemine Ait Bir Yapı Karakurt Han-İlicası", *TMD Uluslararası Hakemli Tasarım ve Mimarlık Dergisi 10* (Nisan 2017), 60.

Ahlak Bilgisi dersi kazanımları şunlardır: 4.5.1.; 10.3.2.; 12.4.4.

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretim programında yer alan “İslâm dininin temizliğe verdiği öneme örnekler verir” (4.5.1.) şeklinde ifade edilen kazanımın gerçekleştirilebilmesi için ‘İbadet temizlik ilişkisine ve abdestin alınışına değinilmesi’ gerektiği belirtilmektedir. Yine söz konusu öğretim programında yer alan “İslâm dininin kültür, sanat ve düşünce üzerindeki etkilerini analiz eder” (10.3.2.) şeklinde ifade edilen kazanımın gerçekleştirilebilmesi için ‘İslâm dininin kültürel hayatımızın zenginleşmesindeki katkılarına ve İslâm medeniyetinde öne çıkan sanat dallarına kısaca yer verilmesi’ gerektiği belirtilmektedir. Ayrıca ilgili öğretim programında “Sağlık ve tıpla ilgili bazı meseleleri dinî ve ahlaki ölçüler çerçevesinde yorumlar” (12.4.4.) şeklinde ifade edilen bir kazanım bulunmaktadır. Bu doğrultuda Karakurt Kaplıcası’nda yapılacak okul dışı öğrenme etkinliği ile öğretim programında yer alan bazı kazanımların gerçekleştirilebileceği anlaşılmaktadır.

Derin sıcak su hamamı olarak hizmet vermiş olan ayrıca tarihi ve mimari yapısıyla kültür envanterinde yer alan Karakurt Kaplıcası, hem temizlik hem de hastalıkların tedavisi için kullanmıştır. Bu itibarla söz konusu ortamda yapılacak okul dışı öğrenme etkinliği ile İslâm dininin kültürel hayatımızın zenginleşmesindeki katkılarının ayrıca İslâm’da ibadet, temizlik ve sağlık ilişkisinin öğretilebileceği anlaşılmaktadır.

Sonuç

Kırşehir’in sahip olduğu kültürel ve tarihi mirasın din öğretiminde okul dışı öğrenme ortamı olarak kullanım imkânlarını incelemeyen bu araştırmada şu sonuçlara ulaşılmıştır:

1. Kırşehir kültür ve sanat envanterinde yer alan zâviye, türbe/mezarlık, medrese, cami, kervansaray ve kaplıca/hamam şeklinde altı tür yapının, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi kazanımlarının gerçekleştirilmesinde okul dışı öğrenme ortamı olarak kullanılabilmesi tespit edilmiştir.
2. İlk ve Ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi öğretim programında yer alan kazanımların Ahî Evran Zâviyesi, Âşıkpaşa Türbesi, Cacabey Medresesi, Kapucu Cami, Kesikköprü Kervansarayı ve Karakurt Kaplıcası ile ilişkilendirilebildiği tespit edilmiştir. Bu oran öğretim programlarındaki toplam kazanımların %13’üne denk gelmektedir.
3. Kırşehir kültür ve sanat envanterinde yer alan eserlerden Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi öğretim programındaki kazanımlarla en kapsayıcı şekilde eşleşen yapıların Cami ve Türbe/Mezarlık olduğu tespit edilmiştir.
4. İlkokul 4. sınıf Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi öğretim programındaki 19 kazanımdan 1 kazanım, Kırşehir’deki okul dışı öğrenme ortamlarıyla ilişkilendirilmiştir.
5. Ortaokul Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi öğretim programında yer alan 106 kazanımdan 9 kazanım, Kırşehir okul dışı öğrenme ortamıyla ilişkilendirilmiştir.
6. Lise Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi öğretim programında yer alan 89 kazanımdan 7 kazanım, Kırşehir okul dışı öğrenme ortamıyla ilişkilendirilmiştir.
7. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretim programlarında okul dışı öğrenmeye yer verilmediği tespit edilmiştir.

İlgili literatür ve araştırmanın sonuçları doğrultusunda şu önerilerde bulunmak

mümkündür:

1. Araştırmanın makale boyutuyla sınırlandırılması nedeniyle bu çalışmada, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersindeki kazanımları gerçekleştirmeye yardımcı olacak altı tür okul dışı öğrenme ortamına yer verilebilmiştir. Ancak müze-ören yeri, tarım alanı, su kaynağı, pazar yeri, hastane, dernek, bilim sanat spor merkezi, sergi, resmi kurum, kütüphane, sanat ve zanaat atölyesi, değirmen, köprü, kale, konak, yeraltı şehri, mezarlık, şehitlik, huzurevi, sevgi evi ve kilise türlerinde de okul dışı öğrenme etkinliklerinin düzenlenebileceği düşünülmektedir. Bu itibarla söz konusu ortamlarda din öğretimi konu alacak çalışmalara ihtiyaç duyulduğu anlaşılmaktadır.

2. Kırşehir için Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretiminde her yıl en az bir etkinliğin okul dışı öğrenme ortamlarında gerçekleştirilebileceği düşünülmektedir. Bu noktada diğer il ve ilçelerdeki okul dışı öğrenme ortamlarının din öğretiminde kullanım imkânlarının araştırılması önerilmektedir.

3. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretim programlarında okul dışı öğrenme etkinliklerine yer verilmesi önerilmektedir.

Değerlendirme	İki Dış Hakem / Çift Taraflı Körleme
Etik Beyan	<i>Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.</i>
Benzerlik Taraması	Yapıldı – Turnitin
Etik Bildirim	turkiyeilahiyat@gmail.com
Çıkar Çatışması	Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.
Finansman	Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır.
Yazar Katkıları	Çalışmanın Tasarlanması: 1. Yazar (%60), 2. Yazar (%40) Veri Toplanması: 1. Yazar (%55), 2. Yazar (%45) Veri Analizi: 1. Yazar (%55), 2. Yazar (%45) Makalenin Yazımı: 1. Yazar (%60), 2. Yazar (%40) Makale Gönderimi ve Revizyonu: 1. Yazar (%100), 2. Yazar (%0)

Peer-Review	Double anonymized - Two External
Ethical Statement	<i>It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.</i>
Plagiarism Checks	Yes - Turnitin
Conflicts of Interest	The author(s) has no conflict of interest to declare.
Complaints	turkiyeilahiyat@gmail.com
Grant Support	The author(s) acknowledge that they received no external funding in support of this research.
Author Contributions	Design of Study: 1. Author (%60), 2. Author (%40) Data Acquisition: 1. Author (%55), 2. Author (%45) Data Analysis: 1. Author (%55), 2. Author (%45) Writing up: 1. Author (%60), 2. Author (%40) Submission and Revision: 1. Author (%100), 2. Author (%0)

Kaynakça / References

Akalın Eryavuz, Şebnem. "Kervansaray". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 25/299-302. Ankara: TDV Yayınları, 2022.

Akdağ, Hakan. "Okul Dışı Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yasal İzin Sürecini Planlama". *Okul Dışı Sosyal Bilgiler Öğretimi*. ed. Ahmet Şimşek - Selahattin Kaymakçı. 75-98. Ankara: Pegem Akademi, 1. Baskı, 2015.

Altaş, Nurullah. *Yapılandırmacı Program Anlayışına Dayalı Ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretimi Öğretmen El Kitabı*. İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları, 2007.

Altıntaş, Muhammed Esat. "İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenlerinin Değer Öğretiminde Gerçekleştirdikleri Ders Dışı Etkinlikler Üzerine Nitel Bir Araştırma". *Türkiye Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi* 7 (Haziran 2019), 83-99.

Arık, M. Oluş. "Erken Devir Anadolu - Türk Mimarisinde Türbe Biçimleri". *Anadolu* 11 (Ocak 1967), 57-100.

Aslanapa, Oktay. *Türk Sanatı II*. İstanbul: Kervan Yayınları, 1984.

Aytaçlı, Berrak. "Durum Çalışmasına Ayrıntılı Bir Bakış". *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi* 3/1 (Haziran 2012), 1-9.

Bayraktar, Muhammet Mustafa. "Evaluation of Studies on Technology in Religious Education Published in Turkey". *Enriching Teaching and Learning Environments With Contemporary Technologies*. ed. Mehmet Durnalı - İbrahim Limon. 241-257. USA: IGI Global, 2020.

Binbaşioğlu, Cavit. *Okulda Ders Dışı Etkinlikler*. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 2000.

Bütüner, Resul – Özdemir, Esmâ. "Sanal Gerçeklik Teknolojisi İle Eğitimde Devamlılığın Sağlanması: Covid-19 Salgınında Karantinadaki Öğrenciler". *Bilişim Sistemleri ve Yönetim Araştırmaları Dergisi* 3/2 (Aralık 2021), 1-7.

Çebi, Hicret. *Farklı Okul Dışı Öğrenme Ortamlarının Öğrencilerin Fen Bilimleri Dersine Larşı İlgi ve Tutumlarına Etkisi*. İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018.

Çelik, Rahime - Evcimik, Sare, "Okul-Cami Buluşması Projesi Üzerine Nitel Bir Araştırma". *Diyanet İlmi Dergi* 57 (Mart 2021), 457-486.

Demir, Engin - Çetin, Filiz. "Öğretmenlerin Okul Dışı Öğrenme Faaliyetlerine Yönelik Tutumları". *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi* 42/2 (Ağustos 2022), 1443-1461.

Dursun, Şükrü. *Anadolu Selçuklu Kervansaraylarında Süsleme*. Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2016.

Eraslan, İsmail. *Bir Ahilik Geleneği Köy Odası Hatıraları Molla Musa'nın Konağı*. Kırşehir: Kırşehir Belediyesi Kültür Tarihi Yayınları, 2013.

Eyice, Semavi. "Kırşehir'de Karakurt Ilcası". *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Enstitüsü Dergisi* 2 (Ekim 1971), 229-254.

Eyice, Semavi. "Cami". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. Ankara: TDV Yayınları, 1993, 7/56-90.

Eyice, Semavi. "Kırşehir'de Üç-Ayak Adındaki Yapı Kalıntısında Araştırmalar". *Anadolu Araştırmaları* 17/2 (2004), 125-167.

Göküş, Şeref. "Din Öğretiminde Gezi-Gözlem Yöntemi ve Bir Uygulama Örneği". *TYB Akademi Dil Edebiyat ve Sosyal Bilimler Dergisi* 28 (Ocak 2020), 115-144.

Güçlü, Adnan. *İl Kültür Envanteri*. Kırşehir: Kırşehir Valiliği İl Özel İdaresi Yayınları, 2006.

Güngör, Ali. "Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenlerinin Sınıf Dışı Öğrenme Ortamları Konusundaki Görüşleri". *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 27/2 (Aralık 2022), 175-197. <https://doi.org/10.58568/firatilahiyat.1171150>

Hawrot, Anna. "Out-of-School Learning Assistance in Adolescence". *Educational Psychology* 38/4 (October 2018), 513-534. <https://doi.org/10.1080/01443410.2017.1392006>

Hoppers, Wim. *Non-Formal Education and Basic Education Reform: A Conceptual Review*. Paris: International Institute for Educational Planning, 2006.

Kara, Mustafa "Tekke", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 40/370-379. Ankara: TDV Yayınları, 2011.

Karademir, Ersin. *Öğretmen ve Öğretmen Adaylarının Fen ve Teknoloji Dersi Kapsamında Okul Dışı Öğrenme Etkinliklerini Gerçekleştirme Amaçlarının Planlanmış Davranış Teorisi Yoluyla Belirlenmesi*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2013.

Karakaya, Enis. "Kaplıca". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 24/351-353. Ankara: TDV Yayınları, 2021.

Kızılabdullah, Yıldız. "Yapılandırmacılık Yaklaşımının İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersinin Amaçlarının Gerçekleşmesine Etkisi". *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 49/2 (Ağustos 2008), 197-215, https://doi.org/10.1501/ilhfak_00000000975

Kunter, Halim Baki. "Kitabelerimiz". *Vakıflar Dergisi* 2 (1942), 431-455.

Köse, Erdoğan. "İlköğretim Öğrencilerinin Ders Dışı Etkinliklerini Tercih Etme Nedenleri". *A.Ü. Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi* 2/3 (2007), 46-61.

Malkoç, Serdar - Kaya, Erdoğan. "Sosyal Bilgiler Öğretiminde Sınıf Dışı Okul Ortamlarının Kullanımı", *İlköğretim Online* 14/3 (Ağustos 2015), 1079-1095. <https://doi.org/10.17051/io.2015.40410>

Milli Eğitim Bakanlığı. *Okul Dışı Öğrenme Kılavuzu*. Ankara, 2019.

Milli Eğitim Müdürlüğü. *Okulum Kırşehir İlkokul Okul Dışı Öğrenme Ortamları*, 2019.

Milli Eğitim Müdürlüğü. *Okulum Kırşehir Ortaokul Okul Dışı Öğrenme Ortamları*, 2019.

Milli Eğitim Müdürlüğü. *Okulum Kırşehir Lise Okul Dışı Öğrenme Ortamları*, 2019.

Ocak, Ahmet Yaşar. "Âşık Paşa". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. Ankara: TDV Yayınları, 1991.

Okumuşlar, Muhiddin. *Yapılandırmacı Yaklaşım ve Din Eğitimi*. Konya: Yediveren Kitap, 2014.

Orman, İsmail. "Türbe". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 41/464-466 Ankara: TDV Yayınları, 2012,

Ödekan, Ayla. "Medrese", *Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi*. İstanbul: Yem Yayın, 1997, 2/1188-1190.

Önkal, Hakkı. "Türkiye'de Türbe Mimarisi Araştırmaları". *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi* 7/14 (2009), 125-139.

Özgüç, Tahsin - Akak, Mahmut. "Üç Selçuklu Abidesi Dolay Han, Kesikköprü Kervansarayı ve Han Camii". *Bellekten* 22/86 (Nisan 1958), 251-259.

Parlar, Hanifi. "Bilgi Toplumu, Değişim ve Yeni Eğitim Paradigması". *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi* 4 (Eylül 2012), 193-209.

Payne, Milton R. *Using the Outdoors to Teach Science: A Resource Guide for Elementary and Middle School Teachers*. Washington: National Institute of Education, 1985.

Saraç, Hakan. "Türkiye'de Okul Dışı Öğrenme Ortamlarına İlişkin Yapılan Araştırmalar: İçerik Analizi Çalışması". *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi* 3/2 (2017), 60-81.

Serin, Ekrem. *İlköğretim İkinci Kademe Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Derslerinde Gezi-Gözlem ve İnceleme Yönteminin Uygulanma Durumu (Şanlıurfa Örneği)*. Kayseri: Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2003.

Seyhan, Ayşe. "Öğretmen Adaylarına Göre Sosyal Bilgiler Dersinde Okul Dışı Öğrenmenin Etkililiği". *Turkish Journal of Educational Studies* 7/3 (Ekim 2020), 27-51.

Subaşı, Münevver - Okumuş, Kübra. "Bir Araştırma Yöntemi Olarak Durum Çalışması". *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 2/2 (Haziran 2017), 419-426.

Şen, Ahmet İlhan. "Okul Dışı Öğrenme Nedir?". *Okul Dışı Öğrenme Ortamları*. ed. Ahmet İlhan Şen. 2-21. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, 2019.

Şen, Ahmet İlhan. vd. *Okul Dışı Öğrenme Ortamları*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, 2019.

Tarım, Cevat Hakkı. *Tarihte Kırşehirli Gülşehri Babailer Ahiler Bektaşiler*. İstanbul: Yeniçağ Matbaası, 3. Baskı, 1948.

Tatar, Nilgün - Bağrıyanık, Kübra Elif. "Fen ve Teknoloji Dersi Öğretmenlerinin Okul Dışı Eğitime Yönelik Görüşleri". *İlköğretim Online* 11/4 (2012), 883-896.

Tay, Lokman. *Kırşehir Camileri*. Konya: Literatürk Academia, 2019.

Tay, Lokman. "Sanat Tarihi Yazımında Bilimsel Araştırma Teknikleri ". *İdil* 61 (Eylül 2019), 1169-1186.

Taylor, Chris vd. "Out-of-School Learning: The Uneven Distribution of School Provision and Local Authority Support". *British Educational Research Journal* 36/6 (December 2010), 1017-1036. <https://doi.org/10.1080/01411920903342046>

Temur, Gülfer. *İnceleme ve Çalışma Gezilerinin İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi*

Dersinin Amaçlarını Gerçekleştirmesine Katkısı. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2007.

Tosun, Cemal. "Din Öğretiminde Gezi Gözlem Yöntemi". *Din Öğretimi Dergisi* 40 (1993), 23-32.

Şahin, İlhan. "Ahî Evran". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 1/529-530. İstanbul: TDV Yayınları, 1988.

Yılmaz, İbrahim. "Kırşehirde Selçuklu Dönemine Ait Bir Yapı Karakurt Han-İlçası", *TMD Uluslararası Hakemli Tasarım ve Mimarlık Dergisi* 10 (Nisan 2017), 56-79.

Yılmaz Önge, Mehmet. "Ahi Evran Zaviyesi". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. I/530-531. Ankara: TDV Yayınları, 1988.

Zengin, Mahmut. *Din Eğitimi ve Öğretiminde Yapılandırmacı Yaklaşım*. İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları, 2011.